

своєрідного відображення природи та побуту у характерних орнаментальних формах.

Список використаних джерел:

1. Кара-Васильєва Т., Чорноморець А. Українські вишивки. – Київ.: Либідь, 2002.
2. Художня культура України: Навч. посіб. / Л.М. Масол, С.А. Ничкало, Г.І. Веселовська, О.І. Оніщенко., за заг. ред. О.І. Масол. – Київ: Вища школа, 2006.
3. Гооровенко В. Дивоствіт декоративно-прикладного мистецтва // Журнал «Мистецтво та освіта» № 2/68. – К.: Педагогічна думка, 2013.

Кузів М.В.

старший викладач,

Кам'янець-Подільський національний університет

МУЗИЧНИЙ ТЕХНІКУМ КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОРІЧЧЯ

Багато славних імен обдарованих митців-виконавців та педагогів складають багатолітню історію музичної освіти Подільського регіону, а саме Кам'яниччини. Однак сьогодні важливим є новий погляд саме на витоки, перші роки становлення спеціальних музичних навчальних закладів і на постаті, які визначали їх «обличчя» і значимість.

Метою статті є дослідження діяльності та функціонування музичного технікуму на Поділлі впродовж ХХ сторіччя і визначення його значення у процесі формування музичної освіти регіону означуваного періоду.

В 1921 році на теренах колишньої царської Росії почалася типізація музичних навчальних закладів, яка була пов'язана з діяльністю видатного українського музикознавця Б. Яворського [1, с. 608-609]. У своїй доповіді «Про принципи побудови навчальних планів і програм у професійній музичній школі» (прочитано 2 травня 1921 р.) ним вперше в музичній педагогіці ХХ сторіччя була висунута теза: «...елемент творчості повинен увійти в програми всіх навчальних курсів.» [2, с. 783]. До цього ж часу відноситься і організація перших спеціалізованих середніх музичних шкіл, музичних технікумів, в 30-ті роки перейменованих в училища.

Ця подія поклала початок існуванню і розвитку в Подільській губернії професійної музичної освіти, музично-педагогічної школи як стрункої системи поглядів на проблеми і методику навчання і виховання музикантів-педагогів і виконавців, якій судилося розвиватися ось вже більш ніж 80 років у діяльності кількох поколінь подільських музикантів.

Біля витоків музично-педагогічної школи Кам'яниччини стояли Тадеуш Ганицький та Зденик Комінек.

Вагомий внесок у розвиток музичної освіти на Поділлі зробив граф Тадей Денисович Ганицький (1844-1937 р.р.) – педагог, просвітител, скрипаль,

композитор та диригент, який організував у Кам'янці-Подільському першу музичну школу [3, с. 16]. В 1907 році Т. Ганицькому вдалося об'єднати всіх музикантів-професіоналів і любителів музики у «Подільське музичне товариство», яке він сам і очолив. За роки його творчої і педагогічної діяльності він здобув такого вагомому авторитету, що зумів створити перший у місті симфонічний оркестр і виступав не тільки як диригент, але і як соліст. Як відзначали всі місцеві газети, це був успіх 70-річного маестро.

Незважаючи на похилий вік Т. Ганицький багато гастролював зі своїм оркестром по містах і селах України, очолив міську організацію Всеукраїнського товариства імені М. Леонтовича, став членом правління Всеукраїнського товариства революційних музикантів і співочих музичних гуртків (ВУТОРМ). В 1928 році Т. Ганицький був призначений завідувачем музпрофшколи, а згодом музичного технікуму.

Не менш важливою фігурою на теренах музичної культури Кам'янецьчини був Зденек Рудольфович Комінек (1882-1950 р.р.) – викладач, громадський діяч, скрипаль та диригент військових оркестрів [4, с. 451]. Разом з Т. Ганицьким був активним учасником Всеукраїнського товариства імені М. Леонтовича та членом ВУТОРму.

З 15 грудня 1928 року по 11 січня 1930 року З. Комінек викладав у Кам'янець-Подільській музпрофшколі [5, арк 33-34]. В 1930-31 роках він завідує музпрофшколою. Відомі прізвища ще деяких викладачів музпрофшколи: Г.Баулін (предмет «Теорія музики» і «Хоровий клас»), О.Єльчанінова (предмет «Фортепіано»), П. Кравченко (предмет «Віолончель»), П. Білоус (4 години предмета «Суспільство», по 2 години української мови й літератури, російської мови й літератури, біології), А. Павлюченко (2 години німецької мови) та М. Гойхенберг (по 2 години математики, фізики, хімії). Спочатку школа перебувала на самоутриманні. Але вже 4 серпня 1929 року збори членів ВУТОРму ухвалили перетворити музпрофшколу на заклад, де «формуватиметься нова мистецька пролетарська культура, і відповідно до цього переуконкомплектувати як учневий, так і педагогічний склад і підвести під школу матеріальну базу у формі дотацій з місцевого бюджету» [6, с. 5]. Невдовзі Кам'янецька окружна інспекція народної освіти оголосила про таку реорганізацію з 1 січня 1930 року.

Євген Карачківський у статті «Будуємо заклад мистецького виховання мас» сформулював завдання музпрофшколи: «Музика, спів стають чинниками політичного виховання мас. Прикрашаючи нові, витворені революцією форми побуту, музика стає засобом до організації нового побуту, світогляду. По наших культосвітніх закладах бракує керівників музичної політосвітньої роботи, бракує їх і по школах. Для забезпечення цієї ділянки роботи потрібні кваліфіковані робітники. Таких робітників мусить дати музпрофшкола, що будується на базі семирічки» [7, с. 5].

На реорганізацію відвели два тижні: вже з 15 січня 1930 року школа мала розпочати нове життя. Передбачалося, що на першому курсі навчатиметься 60 чоловік, із них 15 – безкоштовно. Було визначено кошторис школи на перші 9 місяців (до 1 жовтня 1930 року): 4800 крб. дотації місцевого бюджету і 1800

крб. платня учнів. Передбачалося також, що школа матиме три відділи – фортепіанний, інструментальний і педагогічний.

Відомі імена 32 учнів, відібраних 30 грудня 1929 року шкільною радою для навчання в реорганізованій школі. Серед них Олена Богданович, Хаїм Бронштейн, Гітля Весела, Етя Гдальзон, Ревека Зайдман, Владислав Мочулайтіс, Ярина Міхневич, Микола Бочківський, Абрам Тільс, Йосип Айбіндер. Було відібрано й 13 другокурсників старої музпрофшколи, які мали право продовжити навчання на першому курсі реорганізованого закладу. Решту учнів потрібно було добрати.

Надалі музпрофшколу перетворили на музичний технікум. Як засвідчує оголошення в місцевій газеті «Червоний кордон» про набір учнів, в 1931 – 32 навчальному році в технікумі було три відділи: соціального виховання, комуністичної освіти та виконавчий. Розташовувався технікум за адресою: м. Кам'янець-Подільський, майдан Карла Маркса, 2 (тепер тут розміщується історичний факультет Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка). В оголошенні підкреслено, що технікум забезпечує гуртожитком і стипендією тільки робітників, колгоспників і їх утриманців.

З перейменуванням школи у 1931 році в музичний технікум З. Комінек був призначений його директором з платнею 110 крб. на місяць [8, арк.27]. Він також мав 5 обов'язкових годин фахових дисциплін. В цьому ж році Зденек Рудольфович залишив посаду директора за власним бажанням, але залишався на посаді викладача по класу скрипки та духових інструментів до закриття технікуму в 1935 році.

Кам'янець-Подільське училище культури за точку відліку своєї історії взяло один із приметних кроків радянського розвитку освіти в місті: реорганізацію з 1 січня 1930 р. «безідейної» місцевої музичної професійної школи в «заклад мистецького виховання мас» [6.с. 5].

За більш як 80 років в стінах училища вчилася і отримала путівку в життя не одна тисяча випускників. Серед випускників училища багато відомих в Україні та за її межами професіоналів. Це педагоги вищих, середніх спеціальних навчальних закладів і музичних шкіл нашої області. Багато випускників працюють у різноманітних творчих колективах Кам'яниччини та інших регіонів країни.

Таким чином, діяльність музикантів Зденека Рудольфовича Комінека і Тадея Денисовича Ганицького дають можливість говорити про вагомий вплив їх особистостей на стан музичної освіти та культури на Кам'яниччині, що здійснювався як важлива складова культурно-історичного процесу розвитку подільського регіону.

Список використаних джерел:

1. Музыкальная энциклопедия: В 6 т. \ Редкол.: А.М. Прохоров (председатель) и др. – М.: Советская энциклопедия, 1982. – Т. 6. – С. 608-609.
2. Музыкальная энциклопедия: В 6 т. \ Редкол.: А.М. Прохоров (председатель) и др. – М.: Советская энциклопедия, 1976. – Т. 3. – С. 783.
3. Иванов В.Ф. Тадеуш Ганицький. – Кам'янець на Поділля – Миколаїв – Вінниця: ВМГО «Розвиток», 2007. – 123 с.

4. Печенюк М.А. Музиканти Кам'янецьчини – Хмельницький, 2003. – С. 480.
5. ДАХМО (Державний архів Хмельницької області) – Ф. р-2951 Кам'янець-Подільський музичний технікум. 1928-1930 рр. – Оп. 1. – Спр. 5. Відомості на виплату зарплати за 1928 р. – 33-34 арк.
6. Будзей О. Двічі народжене / Олег Будзей // Подолянин. 2005. – 10 травня. – С. 5.
7. Карачківський Є. Будуємо заклад мистецького виховання мас/ Євген Карачківський // Комсомолець прикордоння. 1930 – 3 лютого – С. 4.
8. ДАХМО – Ф. р-5 Інспектура народної освіти виконкому Кам'янецької окружної ради. 1922-1930 рр. – Оп. 1. – Спр. 702. Матеріали реорганізації Кам'янець-Подільської музичної школи. – 27 арк.

Мірошниченко-Гусак Л.А.

аспірант,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

**ЕТНОГРАФІЧНА КОЛЕКЦІЯ
ВОЛИНСЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ
В ДОСЛІДЖЕННЯХ ВІТЧИЗНЯНИХ НАУКОВЦІВ (1989–2015 РОКИ)**

З проголошенням незалежності України, значно зріс інтерес вітчизняних дослідників до вивчення традиційно-побутової культури народу, міжетнічних зв'язків, характеристики етнографічних регіонів тощо. Для повного розкриття цих питань науковці звертаються до різних видів джерел, серед яких важливу роль відіграють музейні колекції.

Збірка Волинського краєзнавчого музею (далі – ВКМ) нараховує сьогодні понад 160 тис. одиниць зберігання основного фонду. Це історичні, культурні, природничі пам'ятки, зібрані на території, що охоплює, головним чином, сучасну Волинську область. Значна їх частина складає етнографічну колекцію. Остання в окрему фондову групу не виділена, а входить до речового фонду, який поділяється за матеріалами виготовлення: тканини, дерево, кістка, ріг, метал та ін. Виокремлено лише твори декоративно-ужиткового мистецтва (група Д) та писанки (група Р₇). Ця колекція включає пам'ятки народно-побутової культури переважно кінця ХІХ – початку ХХІ ст.: предмети основних і допоміжних занять, ремесел й промислів, атрибути календарної обрядовості, інтер'єрні тканини, буденне і святкове вбрання, твори народного мистецтва тощо. Впродовж 1989–2015 рр. вона стала джерелом для досліджень багатьох українських етнологів.

На початку 1990-х рр. опрацьовував етнографічні пам'ятки у збірці ВКМ Ю. Лашук. Частину з них він оприлюднив у праці «Народне мистецтва Українського Полісся» [10].

Етнографічні матеріали з фонду ВКМ увійшли до джерельної бази низки праць доктора мистецтвознавства, професора Львівської національної академії мистецтв Г. Стельмащук «Український стрій», у співавторстві з М. Білан [2],